

Vergaderjaar 2025–2026

34 298

Parlementair onderzoek Breed welvaartsbegrip

Nr. 42

**BRIEF VAN DE MINISTERS VAN ECONOMISCHE ZAKEN EN
KLIMAAT, VAN BUITENLANDSE HANDEL EN ONTWIKKELINGSSA-
MENWERKING EN VAN INFRASTRUCTUUR EN WATERSTAAT**

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 20 mei 2026

Brede welvaart gaat over wat er écht toe doet in onze samenleving. Een sterke economie vormt de basis onder onze brede welvaart. Maar wie alleen naar financiële groei kijkt, ziet niet het hele plaatje. Juist ook thema's zoals veiligheid, een gezonde natuur en de kracht van onze gemeenschap bepalen hoe welvarend we werkelijk zijn. In een tijd van grote maatschappelijke uitdagingen vraagt dat om een bredere blik: bouwen aan een vitaal en weerbaar Nederland met een goede kwaliteit van leven: in het hier en nu, voor de generaties na ons en rekening houdend met de gevolgen hiervan elders in de wereld. Graag bieden wij met deze brief de jaarlijkse Monitor Brede Welvaart & Sustainable Development Goals 2026 (hierna: de Monitor) van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) en de tiende Nationale SDG-rapportage aan. De Monitor toont de stand van zaken op de drie dimensies van brede welvaart, de verdeling hiervan tussen verschillende bevolkingsgroepen en de voortgang op het behalen van de SDG's in 2030. De SDG's vormen een agenda waaraan Nederland en alle andere VN-lidstaten zich hebben gecommitteerd. In de tiende Nationale SDG-rapportage leest u over de SDG-voortgang en hoe enerzijds de Rijksoverheid en anderzijds bedrijven, decentrale overheden, maatschappelijke organisaties, kennisinstellingen en jongeren hieraan bijdragen. De sectoren delen jaarlijks hun suggesties om de voortgang in Nederland te versterken, waarbij zij dit jaar voor het eerst één set aan gezamenlijke suggesties hebben geformuleerd.

Deze brief biedt inzicht in de belangrijkste trends en uitdagingen uit de Monitor, en toont met welke maatregelen het kabinet bijdraagt aan de brede welvaart: in het hier en nu, maar ook in onze toekomst en met oog voor effecten elders.

Brede Welvaart: Trends en cijfers

Brede welvaart richt zich op alles dat bijdraagt aan onze kwaliteit van leven. Naast materiële welvaart zijn dit zaken zoals gezondheid, een veilige leefomgeving en het behoud van natuurlijke hulpbronnen. Het kabinet volgt de drie bredewelvaartsdimensies van het CBS: «Brede welvaart betreft de kwaliteit van leven hier en nu (1) en de mate waarin die ten koste gaat van brede welvaart van latere generaties (2) of van die van mensen elders in de wereld (3).»¹ Hierbij wordt met Nederland enkel het Europese deel van het Koninkrijk bedoeld. Voor Caribisch Nederland stelt het CBS jaarlijks een aparte Monitor Brede Welvaart en SDG's Caribisch Nederland op.

Brede welvaart hier en nu

Nederland behoort tot de welvarendste landen van de EU. Zo is het mediane besteedbaar inkomen verder gestegen en is de werkloosheid laag. En 84,9% van de Nederlanders beoordeelt het leven met een 7 of hoger. Maar er valt nog genoeg te verbeteren. Zo maken meer werknemers zich zorgen over baanbehoud en ervaren meer werkenden psychische vermoeidheid door werk. Verder laat de Monitor zien dat herkomst, leeftijd, opleidingsniveau en geslacht nog steeds leiden tot een andere brede welvaart: vooral jongeren, mensen zonder hbo/wo-achtergrond en mensen met een migratieachtergrond scoren lager dan gemiddeld op verschillende thema's.

Zorgelijk zijn de dalingen in het meest recente jaar die de indicatoren binnen het thema «samenleving» laten zien, zoals het vertrouwen in instituties, in andere mensen en contact met familie, vrienden of burens. Een afnemend gevoel van verbondenheid zet immers niet alleen het samenleven onder druk, maar beperkt ook het vermogen om gezamenlijk maatschappelijke uitdagingen aan te pakken en ondermijnt daarmee de sociale cohesie in de samenleving. Het afgelopen jaar vertonen ook enkele veiligheidsindicatoren een negatieve verandering. Zo is het gevoel van veiligheid gedaald, voelen meer mensen zich vaak onveilig in hun eigen buurt, en is het percentage minderjarige verdachten gestegen.

Brede welvaart later

Op het gebied van economisch kapitaal neemt de kapitaalintensiteit geleidelijk af. Zo is onze fysieke kapitaalgoederenvoorraad in het laatste jaar gedaald, en stagneert de trend van onze kenniskapitaalgoederenvoorraad. Ook stagneren onze investeringen in ICT en vaste activa, en nemen de investeringen in infrastructuur af. Deze indicatoren tonen aan dat Nederland zijn economische voorsprong dreigt te verliezen. De grijze druk, de ratio van 65-plussers ten opzichte van de bevolking tussen 20–64 jaar, is in 2025 verder gestegen van 34,9% naar 35,5%. Ook de cijfers over het vertrouwen in het leger en vooral de Tweede Kamer tonen een zorgwekkende daling, in lijn met eerdergenoemde indicatoren gerelateerd aan sociaal kapitaal.

Onderwijs levert een belangrijke bijdrage aan onze toekomstige welvaart. Veel onderwijstrends zijn positief, maar er is in het onderwijs nog altijd sprake van een hoge vacaturegraad. Op het gebied van natuurlijk kapitaal is er nog altijd sprake van een groot stikstofoverschot en staat Nederland op de laatste plek in Europees verband. Op defensiegebied zijn de

¹ Zie <https://www.cbs.nl/nl-nl/dossier/dossier-brede-welvaart-en-de-sustainable-development-goals>

Nederlandse uitgaven trendmatig toegenomen, in het licht van de recente geopolitieke ontwikkelingen.

Brede welvaart elders

Nederland staat in het laatst gemeten jaar op de vijfde plaats in Europees verband als het gaat om ontwikkelingshulp. De Nederlandse voetafdrukken zijn nog steeds groot. Er is geen significant dalende trend voor de Nederlandse import van fossiele energiedragers, metalen en biomassa, maar wel een significante daling in het laatst gemeten jaar in de *grondstofvoetafdruk*: de hoeveelheid grondstoffen (biomassa, fossiele brandstoffen, metalen en niet-metaal mineralen) die wereldwijd wordt gebruikt ten behoeve van consumptie in Nederland.

Brede Welvaart: Keuzes zijn onvermijdelijk

Het kabinet vindt het belangrijk dat de overheid waar mogelijk op basis van een bredewelvaartsperspectief handelt en de SDG's behaalt. Het kabinet heeft als doel om de brede welvaart te stimuleren langs de lijnen van het coalitieakkoord, waarbij het de effecten op verschillende thema's, dimensies en bevolkingsgroepen afweegt om maatschappelijke uitdagingen aan te pakken. Afruilen en de bijbehorende politieke en maatschappelijke keuzes tussen de bredewelvaartsdimensies blijven echter onvermijdelijk.² Onze middelen, die we als samenleving met elkaar hebben verdiend, zijn immers schaars. Deze schaarste zien we bijvoorbeeld ook bij het tekort aan personeel in verschillende sectoren. Hiermee draagt het kabinet de verantwoordelijkheid om met de belangen van onze samenleving de verschillende dimensies zorgvuldig tegen elkaar af te wegen en keuzes inzichtelijk te maken.

Het kabinet is van mening dat Nederland de komende jaren op sommige punten gerichte keuzes moet durven maken, ten behoeve van onze welvaart later.³

Het kabinet probeert in zijn beleid een goede balans te slaan tussen investeringen voor onze toekomstige generaties, zonder dat dit ten koste gaat van de huidige uitdagingen waar de Nederlandse samenleving voor staat, zoals hoge energieprijzen of een brede daling in het maatschappelijke vertrouwen.

Meer investeringen in later kunnen echter wel de mogelijkheden op andere dimensies beperken. Het kabinet wil constructief in gesprek blijven met uw Kamer en maatschappelijke partijen om de precieze invulling op een verantwoorde manier vorm te geven.

Hervormingen met maatregelen zoals een vrijheidsbijdrage zijn op korte termijn financieel ingrijpend, maar gelet op de toekomst onvermijdelijk, zeker vanuit een bredewelvaartsperspectief. Nederland heeft de afgelopen jaren sterk ingezet op domeinen die belangrijk zijn voor het hier en nu. De huidige situatie vraagt dat wij nu juist ook investeren in de toekomst, zoals defensie, wonen, natuur en een weerbare economie. Ten tweede blijft het altijd van belang om de overheidsfinanciën houdbaar te houden, zodat ook onze toekomstige generaties in welvaart kunnen leven.⁴

Het kabinet acht een jaarlijkse economische groei van 1,5% van het bbp als noodzakelijk om de brede welvaart in Nederland te behouden en te versterken. Met deze bbp-groei kan het kabinet de welvaartsstaat

² <https://esb.nu/het-eeuwige-tekort-vraagt-om-keuzes/>

³ <https://www.kabinetsformatie2025.nl/documenten/2026/01/30/aan-de-slag---coalitieakkoord-2026-2030>

⁴ Kamerstukken II, 2025–26, 36 915, nr. 1

bekostigen, die wij de afgelopen decennia met zorg hebben opgebouwd. Denk hierbij aan belangrijke voorzieningen zoals scholen en ziekenhuizen, onze veiligheid en sociale zekerheid. Naar verwachting zullen de collectieve kosten voor zaken zoals defensie en zorg immers fors toenemen. Het kabinet kiest dan voor een hogere economische groei, om verdere ombuigingen en belastingverhogingen zoveel mogelijk te beperken. Zonder structurele groei in het hier en nu staat onze welvaart bij thema's zoals veiligheid, onderwijs en gezondheid onder druk, en daarmee de brede welvaart op de langere termijn. Dit betekent overigens niet dat alle beleidskeuzes primair in dienst van bbp-groei zullen staan. Bij besluiten zoals de investeringen in defensie en het beëindigen van de gaswinning in Groningen wegen langetermijnwelzijn en veiligheid bijvoorbeeld zwaarder dan (kortetermijn)groei.

Veiligheid, vertrouwen en een sterke samenleving als prioriteiten voor de brede welvaart in het hier en nu.

Het kabinet vindt het zorgelijk dat verschillende vertrouwensindicatoren zijn gedaald. Een hechte gemeenschap met goed onderling contact en vertrouwen vormt immers de hoeksteen van een stabiele en weerbare samenleving. Tevens wil het kabinet zijn beleid zodanig vormen dat Nederland een land van kansen blijft voor iedereen, ongeacht leeftijd, herkomst, gezondheid of inkomen.⁵

Ten eerste werkt het kabinet met de oprichting van een Gemeenschapsfonds aan onder andere het versterken van het verenigingswerk, initiatieven voor zorgzame wijken en dorpen en sociale cohesie. Hiervoor is 200 miljoen gereserveerd in de periode van 2027 tot en met 2030. Daarnaast is door dit kabinet nog eens 40 miljoen euro per jaar gereserveerd in de periode 2027 tot en met 2029 voor het versterken van gezondheid en sociale cohesie in wijken en buurten.

Ten tweede wil het kabinet dat burgers en bedrijven kunnen rekenen op een slagkrachtige en betrouwbare overheid die duidelijk kiest, samenwerkt en levert.

Het kabinet zet zich daarom in om de overheid fundamenteel efficiënter en effectiever te maken, mede met het oprichten van een Taskforce Slagvaardige Overheid.⁶ Alleen door samen te werken met de volledige Rijksdienst, de medeoverheden en de publieke dienstverleners kunnen we resultaten boeken waar mensen op rekenen.

De dalende veiligheidsindicatoren ziet het kabinet ten slotte als een bevestiging voor het belang van zijn plannen voor een veiligere samenleving. Met het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid beoogt het kabinet de leefbaarheid en veiligheid structureel te verbeteren in twintig gebieden in Nederland. Daarnaast trekt het kabinet met het programma Preventie met Gezag samen op met gemeenten en justitiepartners, om te voorkomen dat jongeren en jongvolwassenen in aanraking komen met criminaliteit en/of hierin verder doorgroeien. Het kabinet zet zich ten slotte in voor een daadkrachtigere aanpak van gendergerelateerd geweld, omdat vrouwen en meisjes overal veilig moeten kunnen zijn. Voor de zomer verwacht het kabinet een voortgangsbrief over de aanpak van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld naar uw Kamer te sturen.

⁵ <https://www.kabinetsformatie2025.nl/documenten/2026/01/30/aan-de-slag---coalitieakkoord-2026-2030>

⁶ Kamerstukken II, 2025–26, 36 848, nr. 106

De dalingen van verschillende indicatoren van toekomstige welvaart uit de Monitor vragen met hoge urgentie om maatregelen. Dit sluit aan bij de reflectie van de planbureaus CPB, PBL en SCP op Prinsjesdag 2024, toen zij constateerden dat er voorgaande jaren sterk werd ingezet op de brede welvaart in het hier en nu.⁷ Internationale instellingen zoals het IMF en de OESO signaleerden daarnaast dat Nederland weinig investeerde in het versterken van het toekomstige verdienvermogen.^{8 9} Door meer te investeren in de fundamenteën van toekomstige welvaart pakt het kabinet niet alleen de huidige knelpunten aan, maar ook het verdienvermogen en de brede welvaart voor komende generaties.

De Monitor laat zien dat economische groei en investeringen gestagneerd zijn. Dit vindt het kabinet zorgelijk, omdat een sterke economie de basis vormt van onze brede welvaart. Binnen de Taskforce Toekomstige Welvaart en Vestigingsklimaat worden een aantal zaken versneld die ons verdienvermogen blijvend dienen te verbeteren.¹⁰ Dit behelst onder andere instrumenten die investeringen en innovatie aanjagen, aangezien die cruciaal zijn voor onze arbeidsproductiviteit. Het kabinet deelde afgelopen najaar in de eerste Productiviteitsagenda¹¹ zijn inzet op het stimuleren van innovaties, een goed functionerende arbeidsmarkt, en goede basisvaardigheden. In die Kamerbrief werd ook de oprichting van de Productiviteitsraad aangekondigd. Deze adviesraad zal het kabinet concrete beleidsaanbevelingen toedoen om de productiviteitsgroei te bevorderen. Ook zet het kabinet in op het behalen van klimaatdoelen en op een circulaire economie in 2050 voor het realiseren van een toekomstbestendige economie.

Het kabinet voorziet ook een belangrijke rol voor onderwijs en kennisontwikkeling bij het versterken van de brede welvaart.¹² Met het uitwerken van het Masterplan basisvaardigheden¹³ krijgen scholen bijvoorbeeld geld en ondersteuning om basisvaardigheden bij leerlingen te verbeteren. Het kabinet wil met zijn interdepartementale Talentstrategie de schaarste op de arbeidsmarkt het hoofd bieden. De strategie streeft onder andere naar een verbeterde verbinding tussen het opleidingsaanbod en de (toekomstige) arbeidsmarktvraag. De Talentstrategie dient breder om meer grip te krijgen op tekorten in sectoren die belangrijk zijn voor onze economische groei en voor het realiseren van maatschappelijke doelen.

In de afgelopen jaren volgden de geopolitieke ontwikkelingen elkaar in een rap tempo op. Om ons Koninkrijk te verdedigen en te beschermen investeert het kabinet fors in onze veiligheid. Daarom schaaft het kabinet de defensie-uitgaven op om in 2035 de NAVO-norm van 3,5% van het bbp te halen. Het kabinet wil deze norm wettelijk verankeren om de krijgsmacht langjarige zekerheid te bieden en langetermijncontinuïteit te garanderen.

⁷ <https://www.pbl.nl/downloads/pbl-2024-reflectie-brede-welvaart-prinsjesdag-2024-5615pdf>

⁸ <https://www.imf.org/en/News/Articles/2025/05/19/mcs-05192025-kingdom-of-the-netherlands-staff-concluding-statement-of-2025-art-iv-mission>

⁹ <https://www.oecd.org/en/about/news/press-releases/2025/07/reforms-to-strengthen-investment-and-innovation-are-needed-to-enhance-the-netherlands-growth-and-international-competitiveness.html>

¹⁰ <https://open.overheid.nl/documenten/fa14ec09-f099-41d4-8315-049470e13a03/file>

¹¹ Kamerstukken II, 2025–2026, 29 544, nr. 1287

¹² Kamerstukken II, 2025–26, 36 800 VIII, nr. 143

¹³ Kamerstukken II, 2024–25, 31 293, nr. 827

Tot slot maakt het kabinet vaart met het verhelpen van de stikstofproblematiek. In de Taskforce Landbouw, Natuur en Stikstof werkt het kabinet samen met vele maatschappelijke partijen aan een toekomstbestendige landbouw, een sterke natuur, een vitaal platteland en het stapsgewijs weer meer mogelijk maken van vergunningverlening¹⁴. Met een bijpassende investering van € 20 miljard tot en met 2035 wil het kabinet doorbraken op dit dossier realiseren, zodat ons land weer vooruit kan op zaken zoals verduurzaming, woningbouw, defensie en bereikbaarheid. Daarnaast zet het kabinet in op natuurinclusief als kans en oplossing voor maatschappelijke opgaven met betrekking tot fysieke, sociale en economische ontwikkelingen.¹⁵

Partnerschappen en meer samenhang voor de brede welvaart elders

Voor het bevorderen van brede welvaart in andere landen zijn duurzame stabiliteit, een goed functionerende democratie en een robuuste rechtsstaat essentiële randvoorwaarden. Het kabinet investeert in ontwikkelings-samenwerking vanuit deze gedachte en zet een stap richting de internationale OESO-norm.

Onze verwevenheid met andere landen vraagt om samenhangend beleid. Het kabinet werkt daarom actief samen met partners in het Mondiale Zuiden aan weerbare handelsketens en het stimuleren van lokale economieën. Het kabinet zoekt daarnaast ook de samenwerking op in groene economische partnerschappen. Bedrijven, financiële instellingen, kennisinstellingen en maatschappelijke organisaties bundelen hun expertise op gebieden zoals klimaatadaptatie, watermanagement en voedselzekerheid. Dit bevordert inclusieve en duurzame ontwikkeling wereldwijd, waarbij expliciet aandacht is voor het principe *leave no one behind*: de meest kwetsbare en gemarginaliseerde groepen worden niet uitgesloten van vooruitgang.

Om een geloofwaardige samenwerkingspartner te kunnen zijn voor opkomende landen, blijft het kabinet ook inzetten op binnenlandse beleidscoherentie. Zo probeert het kabinet het nationale en ontwikkelings-samenwerkingsbeleid zo goed mogelijk op elkaar af te stemmen om negatieve effecten in andere landen te beperken en positieve effecten te versterken. We laten ontwikkelings-samenwerking en het beleid van Internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen (IMVO) daarbij beter op elkaar aansluiten, zodat ook landen in het Mondiale Zuiden hier meer baat bij hebben. Via het Herziene Actieplan Beleidscoherentie voor Ontwikkeling zet het kabinet onder andere in op het verkleinen van de Nederlandse klimaat-, land- en watervoetafdruk.¹⁶ De jaarrapportage van het Actieplan bevat een overzicht van beleidsmaatregelen die bijdragen aan het reduceren van de voetafdruk, waarbij indicatoren een beeld schetsen van de voortgang per subdoel. Vorig jaar is besloten de jaarrapportage van het Actieplan in de Nationale SDG-rapportage op te nemen.

Naar aanleiding van vragen van uw Kamer¹⁷ is het kabinet een onderzoekstraject gestart naar *spillover* data om beter inzicht te krijgen in de grensoverschrijdende effecten van ons beleid. Vorig jaar juni heeft een eerste workshop met nationale en internationale experts plaatsgevonden,

¹⁴ Kamerstukken II, 2025–26, 36 800 XIV, nr. 80

¹⁵ Kamerstuk 33 576, nr. 481

¹⁶ Herzien Actieplan Beleidscoherentie voor Ontwikkeling (Kamerstuknr. 36 180, nr. 29).

¹⁷ Verslag schriftelijk overleg Jaarverslag en Slotwet Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking 2024 (Kamerstuk 36 740 XVII, nr. 10).

waar uw Kamer per brief over is geïnformeerd.¹⁸ In overleg met verschillende relevante actoren worden momenteel vervolgopties verkend.

Tot slot

Brede welvaart is een essentieel perspectief voor goed beleid. Alleen met betrouwbare informatie over brede welvaart en de voortgang op het behalen van de SDG's kunnen we scherp in beeld krijgen welk beleid werkt, waar knelpunten zitten en waar kansen liggen. Zo ontstaat beleid dat niet alleen stuurt op financiële cijfers, maar op de kwaliteit van leven in de volle breedte. Het kabinet bedankt het CBS voor het inzichtelijk maken van de stand van onze brede welvaart en de voortgang op de SDG's met de Monitor, en waardeert de bijdragen van de decentrale overheden, bedrijfsleven, kennisinstellingen, maatschappelijke organisaties en jongeren aan de Nationale SDG-rapportage.

De Minister van Economische Zaken en Klimaat,
H.G. Herbert

De Minister van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking,
S.W. Sjoerdsma

De Minister van Infrastructuur en Waterstaat,
V.P.G. Karremans

¹⁸ Kabinetsreactie op de factsheet brede welvaart «Helder over elders 2025» van Building Change, (Kamerstuk 36 180, nr. 188).